

ВЗАЄМОДІЯ ПРОКУРОРА З ІНШИМИ УЧАСНИКАМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

У зв'язку із прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України набуває актуальності розгляд проблем досконалого визначення статусу прокурора в організаційній структурі кримінального провадження, важливе місце серед яких посідають питання взаємодії прокурора з іншими учасниками кримінального провадження.

Відповідно до нового КПК України, на прокурора вперше у вітчизняній історії покладено здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням як форми нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування. Здійснення прокурором процесуального керівництва означає, що він із представника стороннього наглядового органу перетворюється на активного суб'єкта кримінального провадження, персонально відповідального за спрямування ходу розслідування і його результати. Таким чином, можна стверджувати, що, виходячи із концептуальних засад нового КПК України, прокурор виступає фундатором кримінального провадження: на досудових стадіях він виступає його процесуальним керівником, а на судових – підтримує державне обвинувачення, сприяючи суду, який є незалежним і неупередженим арбітром, у вирішенні справи.

Важливою новацією нового КПК України, що визначає процесуальний статус прокурора, є закріплення положення стосовно того, що прокурор здійснює повноваження прокурора у кримінальному провадженні з його початку до завершення (ч. 2 ст. 37 КПК). Законом встановлено вичерпний перелік випадків, у яких допускається заміна прокурора у кримінальному провадженні. Таким чином, один і той самий прокурорський працівник буде здійснювати процесуальне керівництво й інші повноваження під час всього кримінального провадження, як на досудових, так і на судових стадіях. Уявляється, що за допомогою цього буде забезпечено підвищення персональної відповідальності прокурора за належну реалізацію конституційних функцій прокуратури у кримінальному провадженні, а відтак – і високий рівень ефективності кримінального провадження в цілому.

При цьому необхідно відмітити гарантії незалежності прокурора, які вперше були закріплені на рівні КПК. Так, у ч. 1 ст. 36

нового КПК України вказано, що прокурор, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог КПК України, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення прокурора.

Здійснюючи покладені на нього повноваження, прокурор виступає в якості суб'єкта єдиної організаційної структури кримінального провадження, в межах якої він безпосередньо взаємодіє з іншими учасниками кримінального провадження. Відповідно до ст. 3 КПК, прокурор віднесений до сторони обвинувачення разом зі слідчим, керівником органу досудового розслідування, а також потерпілим, його представником і законним представником.

В якості процесуального керівника досудового розслідування прокурор найбільш тісно взаємодіє зі слідчим, керівником органу досудового розслідування, а також слідчим суддею.

Розглядаючи взаємодію прокурора із кожним з вказаних суб'єктів, необхідно відмітити, що в новому КПК України відбувся перерозподіл повноважень щодо контролю за законністю досудового розслідування з боку прокурора і слідчого судді: на першого покладено процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, а на другого – контроль за законністю процесуальних дій і рішень. При цьому можливості оскарження дій і рішень органу досудового розслідування прокуророві не передбачено, як не передбачено і можливості оскарження рішень нижчестоящего прокурора до вищестоящего, а всі ці рішення оскаржуються до слідчого судді. Крім того, до слідчого судді прокурор повинен звертатися за дозволом на проведення окремих процесуальних дій. Таким чином, сфера судового контролю у досудовому кримінальному провадженні суттєво розширюється, і одночасно частково звужується сфера прокурорського нагляду.

Взаємодія прокурора та слідчого судді становить самостійну проблему, оскільки останній є принципово новою фігурою у кримінальному процесі України. Відповідно до п. 18 ст. 3 КПК України, слідчий суддя – це суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому КПК, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та у випадку, передбаченому ст. 247 КПК, – голова чи за його визначенням інший суддя Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя. Слідчий суддя (слідчі судді) у суді першої інстанції обирається зборами суддів зі складу суддів

цього суду

Разом з тим, до Закону України "Про судоустрій та статус суддів" внесено зміни, які визначають вимоги до слідчих суддів та порядок їх обрання. Так, відповідно до ч. 5 ст. 21 цього Закону передбачається, що з числа суддів місцевого загального суду обираються слідчі судді (суддя), які здійснюють повноваження з судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні в порядку, передбаченому процесуальним законом. Кількість слідчих суддів визначається окремо для кожного суду зборами суддів цього суду. Слідчі судді (суддя) обираються зборами суддів цього суду за пропозицією голови суду або за пропозицією будь-якого судді цього суду, якщо пропозиція голови суду не була підтримана, на строк не більше трьох років і можуть бути переобрані повторно. До обрання слідчого судді відповідного суду його повноваження здійснює найстарший за віком суддя цього суду. Слідчий суддя не звільняється від виконання обов'язків судді першої інстанції, проте здійснення ним повноважень із судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні враховується при розподілі судових справ та має пріоритетне значення.

Отже, з огляду на специфіку правової регламентації статусу слідчого судді, його взаємодія з прокурором має розглядатися як на судо процесуальному, так і на організаційному рівні.

Новий КПК України надає широкі права керівнику органа досудового розслідування, який відповідно до ч. 1 ст. 39 організовує досудове розслідування. При цьому керівник органу досудового розслідування є процесуально залежним від прокурора, оскільки він зобов'язаний виконувати доручення і вказівки прокурора, які надаються у письмовій формі. Невиконання цих вказівок і доручень тягне за собою передбачену законом відповідальність. Таким чином, прокурор здійснює відносно керівника органу досудового розслідування процесуальне керівництво і є вищестоящим стосовно нього суб'єктом кримінального провадження.

Що стосується слідчого, можна зробити висновок, що новий КПК України дещо звузив його процесуальну самостійність стосовно прокурора. Так, відповідно до ч. 4 ст. 40 КПК, слідчий зобов'язаний виконувати доручення і вказівки прокурора, які даються у письмовій формі. Невиконання цих вказівок і доручень тягне за собою передбачену законом відповідальність. У випадках відмови прокурора у погодженні клопотання слідчого до слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій чи негласних

слідчих (розшукових) дій слідчий має право звернутися до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання за необхідності ініціює розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня (ч. 3 ст. 40 КПК).

Таким чином, взаємодія прокурора з іншими суб'єктами кримінального провадження має різні аспекти і потребує подальших наукових досліджень.

**Линник А.В.,
НУ "Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого",
здобувач кафедри організації судових
та правоохоронних органів**

ЗАВДАННЯ ТА ФОРМИ КООРДИНАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Серед організаційно-правових засад попередження та протидії корупції важливу роль відіграє координація прокурором діяльності правоохоронних органів, яка має загальну мету – взаємну узгодженість, гармонізацію їх діяльності у сфері протидії корупції. Така узгодженість спрямована на досягнення певного суспільно значущого результату – реалізацію державної антикорупційної політики, а саме: виявлення та усунення умов, що сприяють або можуть сприяти виникненню корупції, а також запобігання спробам їх створити, визначення шляхів мінімізації факторів, що детермінують її виникнення, негативні наслідки тощо. Така мета, сформульована в Національній антикорупційній стратегії, може розглядатися, поряд з іншими, в якості спеціальної мети координаційної діяльності в цій царині. Особлива мета координації полягає в запровадженні ефективної системи моніторингу ефективності антикорупційного законодавства та забезпечення його виконання, усуненні паралелізму та дублювання в роботі правоохоронних органів, активізації діяльності уповноважених суб'єктів тощо.

За відсутності Закону про засади координаційної діяльності правоохоронних органів, який би визначав сукупність складників антикорупційних правовідносин (а саме: завдання, мету, принципи, форми координації, її суб'єктів, їх суб'єктивне право та юридичні обов'язки тощо), окремі питання такої діяльності в деякій мірі врегульовані Положенням "Про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією", затвердженим спільним наказом Генерального прокурора України та керівників правоохоронних органів від 26.04.12 р. за № 43/375/166/353/284/241/290/256. В цьому Положенні (п.3)